

Η επιχειρηματική διάσταση της ασφάλειας και της υγείας στην εργασία: Αναλύσεις κόστους-οφέλους για παρεμβάσεις σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Συνοπτική παρουσίαση

Συντάκτες:

Δρ Αντώνης Ταργουζίδης, Δρ Θεώνη Κουκουλάκη, ΕΛΙΝΥΑΕ, Ελλάδα

Δρ Ellen Schmitz-Felten, Klaus Kuhl - Kooperationsstelle Hamburg

Karen M. Oude Hengel, Evelien Rijken - TNO, Κάτω Χώρες

Prevent: Karla Van den Broek - Prevent, Βέλγιο

Δρ Ruth Klüser - IFA DGUV - Γερμανία

Διαχείριση έργου:

Dietmar Elsler, Xabier Irastorza, Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία (OSHA)

Το τηλεφωνικό κέντρο Europe Direct είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Ορισμένες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε αριθμούς 00 800 ή ενδέχεται να χρεώνουν αυτές τις κλήσεις.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

Βιβλιογραφικό δελτίο υπάρχει στο οπισθόφυλλο της παρούσας έκδοσης.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014

ISBN: 978 -92 -9240 -496 -3

doi: 10.2802/33017

© Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, 2014

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται με αναφορά της πηγής.

Συχνά αναφέρεται ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας, καθώς αντιπροσωπεύουν το 67% της απασχόλησης. Ωστόσο, ταυτόχρονα, στις ΜΜΕ καταλογίζεται το 82% των τραυματισμών κατά την εργασία. Επιπλέον, αναγνωρίζεται ευρέως ότι η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία (ΕΑΥ) στις ΜΜΕ παρουσιάζει ορισμένες ιδιαίτερες προκλήσεις.

Σύμφωνα με τα σχετικά στατιστικά στοιχεία, οι μικρότερες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μεγαλύτερους κινδύνους. Λόγω των συγκριτικά υψηλότερων πιθανοτήτων που έχουν οι εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις αυτές να υποστούν τραυματισμούς από ατυχήματα ή να παρουσιάσουν προβλήματα υγείας, αλλά και λόγω του μεγέθους των επιχειρήσεων, η παραμέληση της ΕΑΥ καθιστά τις ΜΜΕ περισσότερο ευάλωτες σε επιζήμιες οικονομικές επιπτώσεις (για παράδειγμα, οι επιπτώσεις της απουσίας ενός υπαλλήλου προκειμένου να αναρρώσει από τραυματισμό που υπέστη κατά την εργασία επηρεάζουν πολύ περισσότερο μια μικρή επιχείρηση). Πολλές από τις βελτιώσεις στον τομέα της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας αποτελούν λύσεις χαμηλού κόστους, ορισμένες φορές όμως οι ΜΜΕ ενδέχεται να μην είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν μια πολιτική ΕΑΥ (διότι έχουν πιο περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις και δεν επωφελούνται από οικονομίες κλίμακας) ή να εφαρμόσουν μια τέτοια πολιτική (λόγω διαφόρων οργανωτικών χαρακτηριστικών, όπως μια σχετικά άτυπη διοικητική δομή ή η έλλειψη πείρας σε περιστατικά που αφορούν την επαγγελματική ασφάλεια και υγεία). Και οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς την προώθηση αποτελεσματικών πολιτικών διαχείρισης ΕΑΥ στις μικρότερες εταιρείες, κυρίως διότι ο αριθμός των ΜΜΕ είναι πολύ μεγάλος και οι επιχειρήσεις αυτές έχουν συνήθως περιορισμένους πόρους.

Ωστόσο, παρότι κατά κανόνα οι πόροι που οι ΜΜΕ μπορούν να επενδύσουν στην επαγγελματική ασφάλεια και υγεία είναι πολύ περιορισμένοι, από έρευνες προκύπτει ότι από τη στιγμή που οι ΜΜΕ θα κατανοήσουν τη σχέση μεταξύ ασφάλειας και υγείας στην εργασία και παραγωγικότητας, θα μπορέσουν και να διακρίνουν τη σύνδεση μεταξύ της ΕΑΥ και των οικονομικών επιδόσεων. Ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντική η ορθή πληροφόρηση σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους πιθανές παρεμβάσεις μπορούν να βελτιώσουν την ασφάλεια και την υγεία και να μειώσουν τις δαπάνες. Στόχος της παρούσας έκθεσης είναι να παρουσιάσει σαφείς περιπτωσιολογικές μελέτες που μπορούν να διαφωτίσουν τις ΜΜΕ, αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη της ΕΑΥ σε επίπεδο επιχειρήσεων και συνδράμοντας στην αλλαγή της αντίληψης όσον αφορά την ΕΑΥ, ώστε να μην εκλαμβάνεται ως συντελεστής κόστους αλλά ως επωφελής επένδυση.

Η παρούσα μελέτη περιλαμβάνει δύο βασικά σκέλη: τον εντοπισμό περιπτωσιολογικών μελετών σχετικά με παρεμβάσεις ΕΑΥ στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και την ανάπτυξη νέων περιπτωσιολογικών μελετών σχετικά με πρωτοβουλίες που αφορούν την ΕΑΥ στις ευρωπαϊκές ΜΜΕ. Στην έρευνα συμμετείχαν επτά ινστιτούτα από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

Εντοπίστηκαν 91 υφιστάμενες περιπτώσιολογικές μελέτες, εκ των οποίων οι 19 προέρχονται από την Ευρώπη. Επιπλέον, εντοπίστηκαν 56 περιπτώσεις εκ των προτέρων εκτιμήσεων κόστους-οφέλους για συγκεκριμένες παρεμβάσεις ΕΑΥ (όλες σε ευρωπαϊκές χώρες) στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έργου benOSH¹ σχετικά με το κόστος και τα οφέλη της ΕΑΥ.

Ορισμένα από τα προβλήματα που εντοπίστηκαν ως προς την υπάρχουσα βιβλιογραφία ήταν, μεταξύ άλλων, ο μικρός αριθμός περιπτώσιολογικών μελετών που εξετάζουν την επιχειρηματική διάσταση του θέματος σε ΜΜΕ, και ειδικότερα μελετών από την Ευρώπη, καθώς και η έλλειψη δυνατότητας σύγκρισης, λόγω της μεγάλης ποικιλίας των χρησιμοποιούμενων μεθόδων υπολογισμού του κόστους και του οφέλους.

Οι 13 νέες περιπτώσιολογικές μελέτες παρεμβάσεων σχετικών με την ΕΑΥ σε ευρωπαϊκές ΜΜΕ που εκπονήθηκαν για την παρούσα έκθεση αντιμετωπίζουν ως έναν βαθμό τις ελλείψεις αυτές. Εκπονήθηκε μια μελέτη όσον αφορά την επιχειρηματική διάσταση κάθε παρέμβασης, στην οποία εξετάστηκαν όλα τα κόστη και τα οφέλη, ανεξαρτήτως του κατά πόσον συνδέονταν αμιγώς με την ΕΑΥ. Η προσέγγιση αυτή είναι η πλέον ενδεδειγμένη για την αξιολόγηση αποφάσεων που λαμβάνονται σε επιχειρηματικό επίπεδο, καθώς η απόφαση για τη δρομολόγηση παρέμβασης σχετικής με την επαγγελματική ασφάλεια και υγεία λαμβάνεται με βάση τον συνολικό της αντίκτυπο στην επιχείρηση και όχι μόνο με γνώμονα τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας. Για τις περιγραφές των παρεμβάσεων αυτών χρησιμοποιήθηκε ένα κοινό υπόδειγμα και η αξιολόγησή τους πραγματοποιήθηκε βάσει κοινού λογιστικού μοντέλου, από το οποίο προέκυψε η εκτίμηση για το χρονικό διάστημα απόσβεσης. Συνοπτικές περιγραφές των περιπτώσιολογικών μελετών παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα 1.

Πίνακας 1: Περιπτώσιολογικές μελέτες που εκπονήθηκαν στην παρούσα έρευνα

Αριθμός περίπτωσης	Κλάδος	Σύνομη περιγραφή της παρέμβασης	Αποτελέσματα	Χρονικό διάστημα απόσβεσης (έτη)
Περίπτωση 1	Μεταποίηση (μέταλλα)	Προμήθεια ατομικών συστημάτων καθαρισμού και παροχής αέρα, σε συνεργασία με τους εργαζομένους	Βελτίωση της παραγωγικότητας λόγω της ενισχυμένης προστασίας και της εργονομίας των νέων μέσων ατομικής προστασίας (ΜΑΠ)	1,00
Περίπτωση 2	Μεταποίηση (αρτοποιία)	Χρήση εξοπλισμού για τη μείωση της συγκέντρωσης σωματιδίων αλεύρου στον αέρα	Εξάλειψη των περιστατικών άσθματος σε αρτοποιούς	3,40

¹ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7416&langId=en>

Αριθμός περίπτωσης	Κλάδος	Σύντομη περιγραφή της παρέμβασης	Αποτελέσματα	Χρονικό διάστημα απόσβεσης (έτη)
Περίπτωση 3	Διαχείριση αποβλήτων	Κατάρτιση και βελτιωμένα ΜΑΠ για τη μείωση των ατυχημάτων από ολισθήματα και παραπατήματα	Μείωση των ατυχημάτων (20 %)	1,30
Περίπτωση 4	Κατασκευές (επενδύσεις δαπέδου)	Κατάρτιση σχετικά με ορθούς τρόπους ανύψωσης, ασκήσεις ανύψωσης εξοπλισμού, υπενθύμιση ορθών τρόπων ανύψωσης, κίνητρα (από την ασφάλιση υγείας)	Μείωση των περιστατικών οσφυαλγίας και της αναρρωτικής άδειας λόγω οσφυαλγίας	2,16
Περίπτωση 5	Μεταποίηση (αρτοποιία)	Κατάρτιση και έκδοση οδηγιών	Μείωση των ατυχημάτων παράδοσης (67 %)	<1,00
Περίπτωση 6	Κατασκευές (οικίες)	Ατομικές επισκέψεις από φυσικοθεραπευτή, εργαλείο ανάπαυσης και ανάπαυλας, κατάρτιση (στην ενδυνάμωση)	Μείωση των μυοσκελετικών παθήσεων και της σχετικής απουσίας από την εργασία	<1,00
Περίπτωση 7	Κατασκευές (υαλοπίνακες παραθύρων)	Ενοικίαση εξοπλισμού για τον χειρισμό των υαλοπινάκων παραθύρων κατά την παράδοση (με χρέωση των πελατών)	Εξάλειψη της απουσίας από την εργασία λόγω εργατικών ατυχημάτων και προβλημάτων υγείας, βελτίωση της παραγωγικότητας	2,62
Περίπτωση 8	Κατασκευές (γεωργία)	Χρήση εξοπλισμού για τη μείωση της σωματικής καταπόνησης κατά τη διακίνηση φορτίων	Μείωση των σχετικών περιστατικών, βελτίωση της ποιότητας της εργασίας	<1,00
Περίπτωση 9	Γεωργία (αγγούρια)	Χρήση εξοπλισμού για τη μείωση της σωματικής καταπόνησης κατά τη διακίνηση φορτίων	Βελτίωση της διάρκειας απασχόλησης, βελτίωση της παραγωγικότητας	>4,00

Αριθμός περίπτωσης	Κλάδος	Σύνομη περιγραφή της παρέμβασης	Αποτελέσματα	Χρονικό διάστημα απόσβεσης (έτη)
Περίπτωση 10	Γεωργία/κατασκευές	Χρήση εξοπλισμού για μείωση των κινδύνων ατυχήματος και της σωματικής καταπόνησης	Μείωση των κινδύνων ατυχήματος και της σωματικής καταπόνησης, βελτίωση της παραγωγικότητας	>4,00
Περίπτωση 11	Κατασκευές	Αυτοματοποίηση μέσω της παροχής εξοπλισμού	Μείωση των κινδύνων ατυχήματος και της σωματικής καταπόνησης, βελτίωση της παραγωγικότητας	3,20
Περίπτωση 12	Μεταποίηση (τρόφιμα)	Χρήση ανυψωτικού εξοπλισμού και μηχανή τανύσματος πλαστικού στον τομέα της συσκευασίας	Μείωση των περιστατικών οσφυαλγίας, βελτίωση της παραγωγικότητας και της αξιοπιστίας	2,00
Περίπτωση 13	Κατασκευές (σωλήνες, οικίες)	Χρήση ανυψωτικού ανελκυστήρα, συνεχής κατάρτιση, πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης σχετικά με την ΕΑΥ	Αύξηση της παραγωγικότητας έως και 30%, βελτίωση της ποιότητας εργασίας και των συνθηκών εργασίας (θόρυβος, σκόνη), μείωση της αναρρωτικής άδειας	1,31

Σε 11 από τις 13 συνολικά παρεμβάσεις διαπιστώθηκε θετική απόδοση επί της επένδυσης εντός της πενταετούς περιόδου που εξετάστηκε. Μελετώντας διεξοδικότερα μερικές από τις παρεμβάσεις, διαπιστώνεται σαφώς ότι οι πρωτοβουλίες ΕΑΥ στις ΜΜΕ μπορούν να αποφέρουν σημαντικές βελτιώσεις όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας και να αποβούν ιδιαίτερα προσοδοφόρες.

Μία από τις παρεμβάσεις πραγματοποιήθηκε στο Kwekerij de Lindenberg, μια επιχείρηση καλλιέργειας αγγουριών στις Κάτω Χώρες που απασχολεί τρεις μόνιμους υπαλλήλους, καθώς και εποχικό προσωπικό. Η συγκομιδή και η επεξεργασία αγγουριών συνεπάγεται έντονη σωματική καταπόνηση. Πριν από την παρέμβαση, οι εργαζόμενοι έπρεπε να σηκώνουν και να μεταφέρουν βαριά κιβώτια, να παίρνουν άβολες στάσεις σώματος και να εκτελούν επαναλαμβανόμενες κινήσεις. Οι εργαζόμενοι μεγάλωναν ηλικιακά και η εταιρεία σχεδίαζε να προβεί σε επέκταση, αυξάνοντας το εμβαδόν του θερμοκηπίου του κατά 50%. Ως αποτέλεσμα

ο ιδιοκτήτης της εταιρείας ανέμενε αύξηση των μυοσκελετικών παθήσεων στους υπαλλήλους του.

Προκειμένου να αποφευχθεί κάτι τέτοιο και να βελτιωθεί η αποδοτικότητα, η εταιρεία, σε στενή συνεργασία με έναν προμηθευτή, ανέπτυξε ένα νέο σύστημα για τη διευκόλυνση του έργου της συγκομιδής και της επεξεργασίας των αγγουριών. Μετά την υλοποίηση ιδεών και τη δοκιμή πρωτοτύπων, υιοθετήθηκε ένα νέο σύστημα με τη χρήση εργονομικού εμπορευματοκιβωτίου. Η αναρρωτική άδεια για λόγους μυοσκελετικών παθήσεων που οφείλονταν στην εργασία μειώθηκε κατά 20%. Η αποδοτικότητα όσον αφορά τη συγκομιδή αυξήθηκε κατά 15% και όσον αφορά τη διαλογή κατά 5%. Βελτίωση παρουσίασε και η ποιότητα, καθώς καταστρέφονταν λιγότερα αγγούρια κατά την επεξεργασία. Η επένδυση στον νέο εξοπλισμό ήταν σημαντική, αλλά αποσβέστηκε σε διάστημα λίγο μεγαλύτερο από τέσσερα έτη και βοήθησε σημαντικά στη βιώσιμη μεγέθυνση της εταιρείας.

Από μια άλλη περιπτωσιολογική μελέτη διαφαίνεται η σημασία της συμμετοχής των εργαζομένων για την επιτυχία των παρεμβάσεων ΕΥΑ. Η Statga, εταιρεία επιπλοποιίας στη Λιθουανία, που απασχολεί 90 περίπου εργαζομένους, δέχονταν καταγγελίες από τους υπαλλήλους της οι οποίοι ισχυρίζονταν ότι το σύστημα εξαερισμού και οι αναπνευστικές συσκευές που χρησιμοποιούσαν για την προστασία τους από σκόνη, καπνούς και μεταλλικά σωματίδια ήταν αναποτελεσματικά και άβολα. Η διοίκηση και οι εργαζόμενοι συνεργάστηκαν για τη βελτίωση της κατάστασης, δοκιμάζοντας διάφορα είδη προστατευτικών συστημάτων προτού λάβουν απόφαση ως προς το ποιο ήταν το καταλληλότερο για την κάλυψη των αναγκών τους.

Το νέο σύστημα, το οποίο συνίστατο σε ατομικές συσκευές φιλτραρίσματος και παροχής αέρα, θεωρήθηκε σημαντική βελτίωση από τους εργαζομένους και, από οικονομική άποψη, συνέβαλε στην εξοικονόμηση δαπανών για ανταλλακτικά, εργαλεία και εξαρτήματα, και διευκόλυνε την αύξηση της παραγωγικότητας. Ακόμη και αν εξεταστεί μόνο το κόστος του προηγούμενου προστατευτικού εξοπλισμού σε σύγκριση με αυτό του νέου συστήματος, η παρέμβαση αποτέλεσε επιτυχία από οικονομική άποψη, αποφέροντας εξοικονόμηση της τάξης των 450,64 ευρώ ανά εργαζόμενο ετησίως. Το κόστος αποσβέστηκε μέσα σε ένα έτος.

Παρότι το κίνητρο των ΜΜΕ για την πραγματοποίηση βελτιώσεων στην τομέα της ΕΥΑ δεν είναι αποκλειστικά το κέρδος —η μέριμνα για τους υπαλλήλους, η προστασία της φήμης και η συμμόρφωση με τις νομοθετικές διατάξεις αποτελούν σημαντικότερους παράγοντες— είναι ενθαρρυντική η διαπίστωση ότι οι παρεμβάσεις όσον αφορά την ΕΥΑ συμβάλλουν συχνά στη μείωση των δαπανών και στη βελτίωση της παραγωγικότητας.

Όσον αφορά την οικονομική αποδοτικότητα των πρωτοβουλιών στον τομέα της ΕΥΑ, εντοπίστηκαν επίσης ορισμένα ποιοτικά αποτελέσματα από τις νέες περιπτωσιολογικές μελέτες που περιλαμβάνονται στην έκθεση:

- Οι ευρείες παρεμβάσεις φαίνεται να είναι περισσότερο αποδοτικές σε σύγκριση με τις παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση ενός συγκεκριμένου ζητήματος που σχετίζεται με τον κλάδο στον οποίο ανήκει η επιχείρηση.
- Οι παρεμβάσεις στις οποίες συμμετέχουν και οι εργαζόμενοι φαίνεται να είναι πιο αποδοτικές, ανεξαρτήτως του κατά πόσον τα οφέλη από την αύξηση της παραγωγικότητας συνυπολογίζονται στην οικονομική αποτίμηση.
- Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις κατόρθωσαν να προβούν σε εκτίμηση των οφελών που σχετίζονται με την αυξημένη παραγωγικότητα. Η αύξηση της παραγωγικότητας δεν συνιστά σε κάθε περίπτωση αποτέλεσμα της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας, αλλά λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο της επιχειρηματικής διάστασης των παρεμβάσεων ΕΑΥ.

Το γεγονός ότι οι ευρείες παρεμβάσεις φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αποδοτικές συνεπάγεται ότι ορισμένες επωφελείς παρεμβάσεις, όπως η αυτόματη παλετοποίηση και η χρήση εξοπλισμού διακίνησης φορτίων, είναι ευρέως εφαρμόσιμες και μπορούν να υιοθετηθούν από διάφορες επιχειρήσεις σε πολλούς διαφορετικούς κλάδους.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA) συμβάλλει στην οικοδόμηση ενός πιο ασφαλούς, υγιεινού και παραγωγικού εργασιακού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Ο Οργανισμός ερευνά, αναπτύσσει και διανέμει αξιόπιστη, ισορροπημένη και αμερόληπτη πληροφόρηση σχετικά με την ασφάλεια και την υγεία και διοργανώνει πανευρωπαϊκές εκστρατείες ευαισθητοποίησης. Ιδρύθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1994 και έχει την έδρα του στο Μπιλμπάο της Ισπανίας. Φέρνει σε επαφή εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κυβερνήσεων των κρατών μελών, των οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων, καθώς και κορυφαίους εμπειρογνώμονες από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και από άλλες χώρες.

Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Santiago de Compostela 12, 5th floor - 48003

Bilbao - Spain

Τηλ. +34 944 358 400

Φαξ +34 944 358 401

E-mail: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

Publications Office